

SEDAMSTO GODINA OD ROĐENJA NAJVEĆEG MUSLIMANSKOG I SVJETSKOG PUTOPISCA IBN BATUTE

Zehra ALISPAHIĆ

U godini koja je iza nas, širom islamskog i neislamskoga svijeta je obilježena sedamstota godišnjica od rođenja najvećeg i najslavnijeg putopisca i istraživača u povijesti čovječanstva, Ibn Batute.

Putopis koji je on zabilježio u četrnaestom stoljeću se do današnjih dana smatra najvažnijim i najbogatijim putopisom, zaokupljajući javnost zanimljivošću svojih sadržaja, bogatstvom podataka i originalnošću interpretacije, bogatstvom, neobičnošću i neoborivošću argumenata. Putopis Ibn Batute je ostao najveličanstveniji zapis o srednjovjekovnim putovanjima, i ne samo kad su u pitanju islamski putopisci, nego i oni sa Zapada, i nezaobilazni izvor svih kasnijih putovanja i istraživanja.

Ibn Batuta zauzima istaknuto mjesto u dugoj plejadi najboljih izdanaka islama. Njegovo ime se spominje uz istaknute islamske filozofe, pisce, pjesnike i naučnike, a prema riječima poznatog američkog pisca Carlesa Callaghera, on je, uz Ibn Zuhra i Ibn Halduna, treća velika ličnost koja je svijetom pronijela slavu Maroka.

Putovanje dugo dvadeset osam godina

On je Muhammed ibn Abdullah ibn Muhammed ibn Ibrahim El-Lavati el-Tanġi, poznatiji kao Ibn Batuta. Rodio se 17. redžeba 703. godine po Hidžri, odnosno 24. februara

1304. godine po gregorijanskom kalendaru, na sjeveru Maroka, na obalama Sredozemnoga mora, u Tandži (Tangeru). Potekao je iz veoma ugledne porodice, koja je dala veliki broj šejhova i kadija, te je i sam od ranog djetinjstva bio upućen ka sticanju nauke i obrazovanju kod najuglednijih učitelja. Isticao se po lijepom ahlaklu.

Ibn Batuta je obavio tri velika i veoma značajna putovanja.

Prvo i najduže putovanje je započeo 2. redžeba 725. godine po Hidžri, a završio ga krajem mjeseca š'abana 750. godine. Prvi i najvažniji cilj toga putovanja je bio obavljanje hadždža i obilazak svetih mjesta. Ibn Batuta je tada imao dvadeset dvije godine. Putovanje je imalo kružni karakter, pa je Ibn Batuta u više navrata odlazio u Mekku i Medinu, i tako šest puta obavio hadž. Tokom prvoga putovanja je obišao područje sjeverne Afrike, Tunisa, Libije, Egipta, Aleksandrije, Sirije, Iraka, Perzije, Arabijskog poluostrva, Jemena, istočne Afrike. Posjetio je Turkmenistan, Uzbekistan, područje Male Azije i Carigrad u društvu bizantske princeze, koja je bila Uzbek-hanova supruga. Boravio je i u Afganistanu i stigao do rijeke Sinda, u zapadnome Pakistanu. Jedno vrijeme je boravio u Indiji, gdje je obavljao poslove

kadije, a indijski kralj ga je imenovao svojim izaslanikom u Kini. Godinu i po je proveo na Maldivskom ostrvu, gdje je obavljao poslove kadije, a potom je posjetio Bengal i Sumatru, gdje je prisustvovao vjenčanju tadašnjih vladara. Njegov povratak u domovinu je bio preko Tunisa i Sardinije ka centralnom Maroku, tačnije u grad Fes. Ibn Batuta je, teko, stigao u Maroko nakon 25 godina odsustva, krajem mjeseca š'abana 750. godine.

Usljedio je drugo, kraće putovanje u Andaluziju, gdje je posjetio južne gradove toga velikog islamskoga carstva.

Cilj trećega putovanja su bila područja tadašnjega velikog carstva na obalama rijeke Niger, kad je posjetio daleke predjele u unutrašnjosti Afrike. Nakon dvije godine boravka u najtajnovitijim predjelima Afrike, Ibn Batuta se vratio u Maroko.

Na neobičnim i dugim putovanjima, koja su trajala dvadeset i osam godina, veliki svjetski putnik je prešao razdaljinu od sedamsto pedeset hiljada milja i obišao najrazličitija područja na tri kontinenta, Africi, Aziji i Evropi. Ostvaren je veliki san.

Ibn Batutin rukopis kao svjetska pokretna riznica znanja

Uz veliku pomoć i podršku tadašnjega marokanskog vladara Ebu Ammana, Ibn Batuta je započeo kazivanje svoga putopisa na osnovu pouzdanih bilješki koje je donio sa putovanja. Njegova kazivanja je zapisivao jedan od najuglednijih pisara tog vremena, Ibn Džuzai. Tako je nastao veliki putopis *Tuhfetu el-Nuzar fi Adžaiбие el-Aktar (Rijetki dragulji u svjetskim čudima)*. Ovaj putopis je privukao pažnju znanstvenika kako iz islamskoga tako i neislamskoga svijeta koji su ga, gotovo bez izuzetka, smatrali svjetskom pokretnom riznicom znanja. Činjenica da je Ibn Batuta bio veoma obrazovana ličnost ostavila je pozitivne tragove na način i metod prezentiranja, obrade i analize podataka do kojih je dolazio. Naročitu pažnju Ibn Batuta je obratio na istraživanja u sferi geografije, ratovanja, demografije. On je prvi krajnje objektivno progovorio o geografskim osobenostima najudaljenijih područja koja je obišao, o stanovništvu i različitim aspektima

ljudskoga života, o običajima i etnologiji, o sistemima vlasti i njihovim obilježjima. Među najuspjelije opise spadaju istočna indijska ostrva, sa svim svojim rijetkostima i neobičnostima.

Putopis Ibn Batute je pisan prema, za to vrijeme, naprednim naučnim i geografskim standardima, uz primjenu istraživačko-analitičkih principa.

Ibn Batuta tokom svoga dugog putovanja nije bio samo putnik i putopisac. Kad su to prilike zahtijevale, obavljao je i poslove kadije, misionara, ambasadora i tragača za uglednim ljudima i ulemom. Njegovo putovanje je imalo ciljeve koji su nadvisili ciljeve svih drugih poznatih srednjovjekovnih putovanja koja su bila vezana za začine, svilu, so, zlato i sl. Bilo je to putovanje koje je tragalo za novim riznicama spoznaje. Kao rezultat takvog odnosa, pred nama se već šest stoljeća nalazi nepresušna riznica geografskih, historijskih, etnografskih i drugih podataka.

Jedna od najvećih vrijednosti je karta islamskoga svijeta, koja se smatra historijskom zbog onoga što je zanemarila i sama historija. O literarnim vrijednostima ovoga putopisa najbolje mogu suditi zaljubljenici arapske, afričke i marokanske književnosti.

Ibn Batuta je jedini putopisac koji je u svom putopisu obratio pažnju na život žene toga doba u različitim dijelovima svijeta. Spominje je i kao vladara, i kao princezu i kao robinju. Govoreći o jednom indijskom gradu, kaže kako žene ne odijevaju ogrtače nego nešto što nije ogrtač: jedan kraj drže, a drugi stavljaju preko glave i prsa. Neke od tih žena stavljaju zlatnike u nos i njihova osobenost je da su lijepe i čedne. "Vidio sam trinaest škola Kur'ana u kojima uče žene i dvadeset tri škole Kur'ana u kojima uče muškarci, i to nisam vidio nigdje osim ovdje", bilježi Ibn Batuta.

Posljednje dane svoga dunjalučkog života Ibn Batuta je proveo kao kadija obavljajući posao koji su, u rodnome Maroku, obavljali i njegovi preci. Tokom cijeloga života se nije uspijevao nastaniti na jednome mjestu, jer je volio putovanje i bio zaljubljen u krstarenje po dalekim i neistraženim predjelima svijeta. Vezivanje za jedan prostor bi mu značilo smrt. Tako je i bilo: nakon što se njegovo putovanje

zaustavilo na obalama knjige, zaustavilo se i njegovo dunjalučko putovanje. Na vječni svijet se preselio u gradu Marakešu 1377. godine.

Putopis Ibn Batute je preveden na brojne svjetske jezike

Putopis Ibn Batute je zabilježen u pet svezaka i imao brojne integralne ili parcijalne prijevode na većinu svjetskih jezika.

Njegov susret sa Zapadom započinje 1853. godine, posredovanjem Nijemca Stinberga. Prevođenje na engleski započinje 1858. godine aktivnostima poznatoga britanskog orijentaliste Hamiltona Gibba, koji je preveo prva tri sveska.

Širom svijeta, osobito onoga svijeta koji je pohodio Ibn Batuta, tokom protekle godine su održani naučni skupovi i seminari o njegovoj ličnosti. Marokansko ministarstvo obrazovanja i istraživački instituti, pod pokroviteljstvom kralja Muhameda VI., organizirali su niz edukativnih seminara za učenike i nastavnike koji su tretirali ličnost ovoga slavnog Marokanaca. U rodnome gardu Tangeru je otvoren muzej u znak sjećanja na ovu važnu ličnost marokanske i svjetske povijesti. U Ujedinjenim Arapskim Emiratima je organiziran međunarodni festival na koji su pozvane istaknute ličnosti. Na Univerzitetu u Bahreju je veliki amfiteatar ponio Ibn Batutino ime. U Tunisu su održana brojna predavanja, a u Tripoliju je, pod pokroviteljstvom Organizacije afričkoga jedinstva i Marokanske akademije nauka, upriličen veliki međunarodni simpozij. Kina je ovaj veliki jubilej obilježila otvaranjem muzeja o Ibn Batuti i početkom prevođenja njegovoga putpisa na kineski jezik. Nadati se da će se u skorije vrijeme i bosanskohercegovačka javnost kroz integralne prijevode na najbolji način upoznati sa ličnošću ovoga slavnog svjetskog putnika.

Literatura

- **Haj & Umra, A Monthly Published by the Ministry of Haj Volume 59, 5, July 2004,*
- **Abdallah Guennoun, Memoirs of Important Men of Marocco, Ibn Battuta, Third Edition especially printed for the Inauguration of the Ibn Battuta Museum in Tangier,*
- **Muhammed Kamil Hasan al-Muhami, Ibn Batuta, Menšurat al-mektebeti al-alemi, Bejrut,*
- **Filip Hiti, Istorija Arapa, Veselin Masleša, Sarajevo, 1983.*
- **Mustafa Spahić, Povijest islama, El-Hidaja, Sarajevo, 1996.*

Summary

Seven hundred years from the birth of the great world explorer Ibn Battuta

Zehra Alispahic

Muhammad ibn Battuta (Ibn Battuta) is one of the most famous individuals of the rich Islamic history. He was born in northern Morocco, in the most beautiful Mediterranean coastal city of Tanja, in 1304. His childhood was marked by his inquisitive instinct, love for the new and the unknown.

He was barely twenty when he first sailed out of Tanja to the unknown and unexplored areas of the East and the West.

He returned to Tanja thirty years later, which is how long his seven hundred and fifty thousand miles long journey took. He returned to a heroic welcome. With the help of the sultan of Marakesh, Ibn Battuta completed his famous travelogue, titled "Tuhfetu el-nizar fi agaibi-l-aktar", in two years time. In this travel-record he described all the rare and the unusual things he was between Constantinople and China.

It was translated into many European languages and this is still considered the longest, the most important and the most beautiful exploratory journey in the history of the humankind.

The whole world marked the seven hundredth anniversary of his birth during the 2004.

موجز

سبعمائة عام على ولادة الرحالة الكبير ابن بطوطة

زهرة عليسباھيتش

احتفل العالم سنة ٢٠٠٤ م، بمرور سبعمائة عام على ولادة الرحالة العظيم ابن بطوطة. يعد محمد بن بطوطة أحد أعظم شخصيات التاريخ الإسلامي الثري وأكثرها شهرة. ولد سنة ١٣٠٤ م، في مدينة طنجة، وهي من أجمل مدن المغرب الساحلية التي تستحم بأموج البحر الأبيض المتوسط. وعرف منذ نعومة أظفاره بحبه للاستكشاف والبحث عن الجديد المجهول. وقد دفعه هذا الحب وهو شاب لما يكمل العشرين من عمره ليجر مغادرا مسقط رأسه طنجة في أول رحلة يستكشف فيها ما خفي من مناطق المشرق والمغرب، وبعد رحلة دامت ثلاثين عاما قطع فيها سبعمائة وخمسين ألف ميل عاد إلى طنجة التي استقبلته استقبال الفاتحين، وبتشجيع من سلطان مراكش عكف على كتابة مشاهداته في تلك الرحلة، وانتهى من كتابتها بعد عامين كاملين وأسماها "تحفة الأنظار في عجائب الأقطار" وسجل فيه كل عجائب العالم وغرائبه من استنبول إلى الصين. وقد ترجم هذا الكتاب إلى العديد من اللغات العالمية، وما يزال يعد أطول الكتب التي تتحدث عن الرحلات الاستكشافية وأجملها وأهمها في تاريخ البشرية.